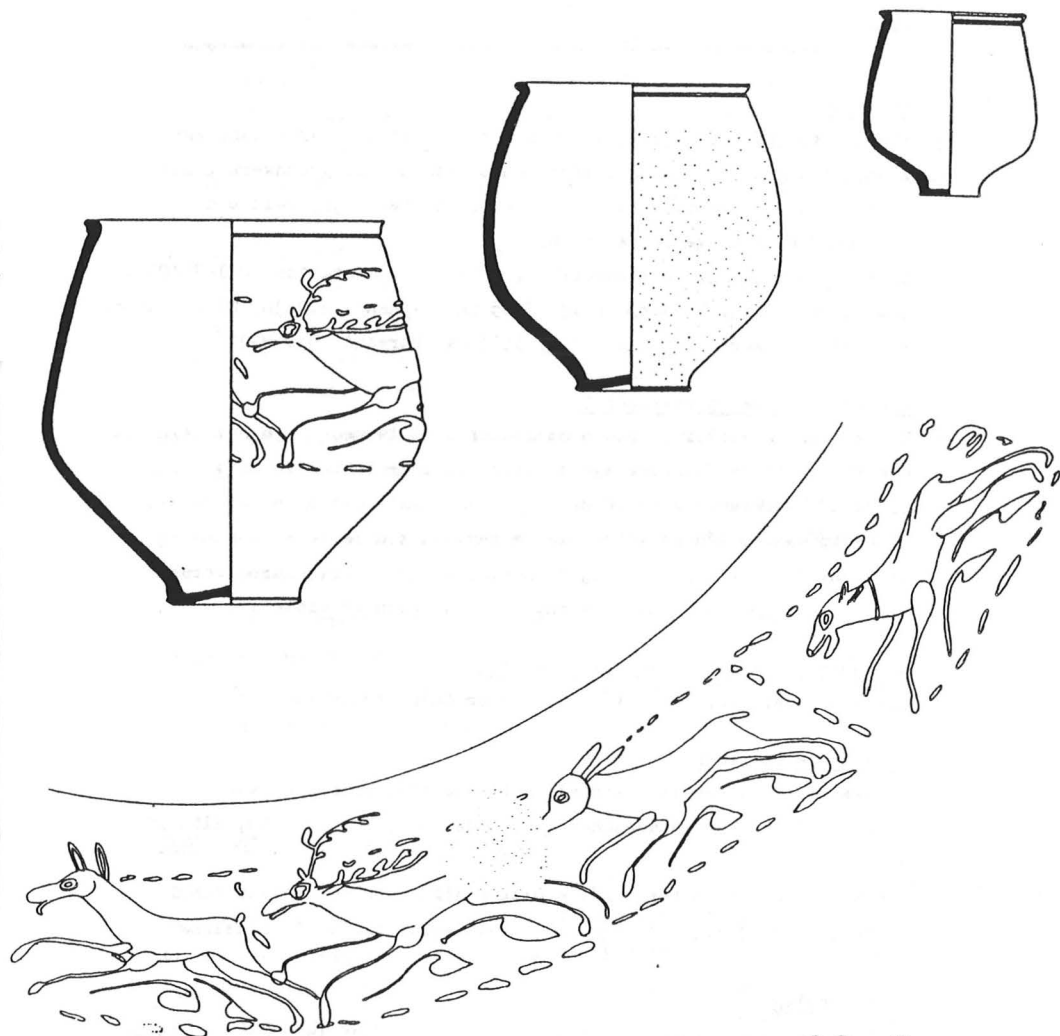

Afz. Redactie *Renus*
Geregracht 50
2311 PB Leiden

Drukwerk

'RENUS'
MEDEDELINGEN BLAD VAN
A.W.N. AFD. RIJNSTREEK

PORT BETAALD
LEIDEN

Renus is een uitgave van de afdeling Rijnstreek van de Archeologische Werkgemeenschap voor Nederland (A.W.N.).

Renus verschijnt ten minste 3 maal per jaar.

Redactie: E. van der Most.

Redactie adres: Geregracht 50, 2311 PB LEIDEN.

=====

Gegevens mogen worden overgenomen, mits bron vermelding plaats vindt.

=====

Vondstmeldingen

Als u iets gevonden heeft, waarvan u denkt dat het van belang kan zijn, of als u op de hoogte bent van plaatsen waar grondwerk plaats vindt, waarbij eventueel vondsten te verwachten zijn, belt u dan met één van de volgende personen:

Dick van der Kooij, Welterdreef 93, 2253 LJ Voorschoten; 071-764072.

Suus Sprey, Burg. Visserpark 14, 2405 GR Alphen a.d.Rijn; 01720-94986.

Eric van der Most, Gaasterland 6, 3524 CA Utrecht; 030-894247.

Meehelpen op de opgravingen ?

Mocht u belangstelling hebben om actief deel te nemen aan het veldwerk, dan kunt u in de veldwerk agenda zien welke projecten in uitvoering zijn, of uitgevoerd gaan worden. Voor de juiste datum en het juiste tijdstip waarop één en ander plaatsvindt kunt u de telefoonnummers draaien, die vermeld zijn bij "Vondstmeldingen". Met nadruk wordt er nog eens op gewezen, dat ervaring absoluut géén vereiste is.

Restaureren, tekenen, vondstverwerking

Zie voor meer gegevens het artikel over onze werkruimte

Opgeve nieuwe leden

Nieuwe leden kunnen zich aanmelden bij de administrateur van de Archeologische Werkgemeenschap voor Nederland, Postbus 100, 2180 AC, Hillegom.

Nieuwe leden worden persoonlijk uitgenodigd voor een eerste kennismaking, waarbij zij/hij wegwijs gemaakt wordt binnen de afdeling.

Op de omslag

Enkele van de Romeinse vondsten die in mei en juni 1988 werden gedaan op de hoek Castellumstraat/Faradijslaan te Alphen a.d. Rijn.

Geverfde drinkbekers uit de eerste helft van de 2de eeuw.

Aan de leden.

Een bijzonder drukke zomer ligt achter ons. Er is door een aantal leden hard gewerkt aan de afwerking van onze werkruimte Geregracht 50. Tijdens de ledenvergadering in mei dit jaar had u al kunnen zien hoe fraai het eruit ging zien. Het is echt prachtig geworden.

De restauratie avonden (op maandag avond vanaf 20.00 uur) zijn inmiddels al van start gegaan. Er wordt gewerkt aan de Romeinse vondsten van Alphen, De Schans en Lemkes 1987 en Koudekerk, Klein-Poelgeest 1988.

Deze zomer is er ook in het veld hard gewerkt. Eind mei is in Alphen op de hoek Castellumstraat, Paradijslaan een grote berg Romeinse vondsten voor de graafmachine weggegrist (zie omslag van dit nummer). De publikatie van deze vondst is in bewerking. De volledige verwerking van het materiaal proberen we "uit te besteden".

In juli en augustus is onder leiding van de A.W.N. door de N.J.B.G. gegraven naar Klein-Poelgeest. De resultaten kunt u bekijken op de komende lezing(-en). Alle leden die hier hun medewerking verleenden worden bij deze hartelijk bedankt. Dankzij hun inzet zitten we nu met een enorme berg 17de en 18de eeuwse vondsten.

Door al deze drukte (uw secretaris was ook voor zijn studie nog een maand afwezig) zijn veel werkzaamheden van het secretariaat (te) lang blijven liggen. De post stapelde zich erg snel op en de organisatie van lezingen heeft lang op zich laten wachten. Het resultaat was, dat deze Renus later dan u gewend was verschijnt.

In deze Renus vindt u naast het gebruikelijk lezingen-programma en de veldwerkagenda een bijdrage van Prof. Dr. J.E. Bogaers, waarvoor hartelijk dank. De redactie van Renus stelt het bijzonder op prijs als copy voor het blad ook van anderen komt.

E. van der Most

Tentoonstelling Zwammerdam.

Deze maanden is in de ruimte van de Historische Vereniging voor Alphen a.d. Rijn en omstreken op de eerste verdieping van het pand Rijnkade 11 te Alphen, een kleine tentoonstelling van Romeinse bodenvondsten uit het castellum Nigrum Pullum. Het zijn voornamelijk vondsten die in particuliere collecties zijn ondergebracht, een unieke kans om ze eens te zien !!! De tentoonstelling is tijdens winkeltijden geopend. (dus niet op zondagen)

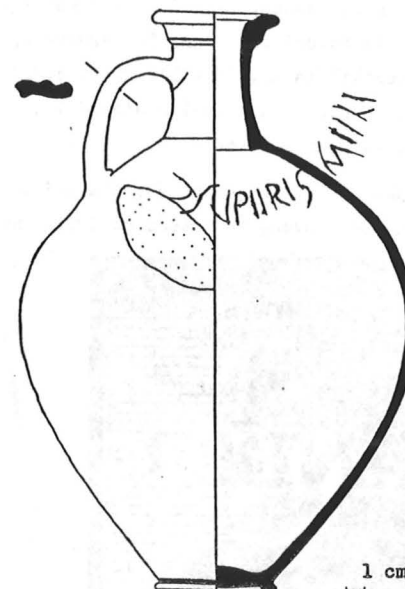
De kruik van Melus

In de tegenwoordige buurtschap Hoorn, in de gemeente Alphen aan den Rijn, vlak ten zuiden van de Oude Rijn en dicht bij kwekerij Lemkes, is in de eerste helft van de 2de eeuw na Chr. tijdens werkzaamheden in een kreek voor de aanleg van een beschoeiing een gladwandige kruik te water gegaan, die in 1987 weer aan het licht is gekomen en toen nog bijna gaaf bleek te zijn. Een en ander valt op te maken uit het jaarverslag over 1987 van de A.W.N., afd. Rijnstreek, dat verschenen is in "Renus" 1988-2, p. 8-9. Daarin is ook een afbeelding te zien van de kruik te zamen met een daarop door de oorspronkelijke bezitter ingekrast graffito van cursieve letters. De bijgevoegde tekening roept vragen op ten aanzien van de juiste lezing en interpretatie van de op de kruik aangebrachte tekst. E. van der Most was zo vriendelijk hierover nadere informatie te verschaffen. Op grond daarvan is het duidelijk dat het graffito als volgt gelezen moet worden: (centuriae) SVPIIRIS MILI, d.i. (centuriae) Superis Meli; in vertaling: (eigendom) van Melus, van de centuria (onder commando) van Super. Het eerste teken, een naar links gekeerde C of V, is een afkorting van centuria, een afdeling van 80 (aanvankelijk 100) infanteristen, waarover een centurio, in dit geval Super, het bevel voerde. Een centuria kan een onderdeel zijn geweest van een legioen (ca. 6000 man), maar ook van een afdeling hulptroepen, in het bijzonder een cohors auxiliaria met een nominale sterkte van 500 of 1000 man. Onze Melus zal wel gediend hebben in een dergelijke cohort.

Te oordelen naar zijn (Keltische) naam, die tot nu toe nog niet uit ons land bekend was, moet Melus wel afkomstig zijn geweest uit Gallia. Zijn kennis van het Latijn was bepaald niet uitmuntend; anders zou hij ongetwijfeld de juiste genitiefvorm SVPERI in plaats van SVPERIS hebben ingekrast. Super, als Latijnse eigennaam een verkorting van het bijvoeglijk naamwoord superus ("zich boven bevindend"), moet verbogen worden volgens de z.g. 2de declinatie, maar Melus heeft het behandeld als een woord van de 3de declinatie; vgl. pauper, pauperis, arm. De naam Super is misschien speciaal gebruikt om daarmee het oudste kind of de eerste zoon van een gezin aan te duiden; hij komt o.a. voor in tegenstelling met Secundus als naam van een tweede zoon. De persoonsnaam Melus hangt samen met het Latijnse woord mel, honing, en betekent honingkleurig, geel, zoet, lief; vgl. het Engelse honey.

Niet alleen in 1987 maar ook in 1968 (P.C. Beunder, Westerheem 19, 1970, p. 128-138) zijn er op en bij het terrein van kwekerij Lemkes archeologische onderzoeken verricht. Daarbij is aangetoond dat er in de Romeinse tijd langs de zuidelijke oever van de (Oude) Rijn en langs en in een van zuid naar noord lopende kreek ten zuiden daarvan beschoeiingen zijn aangebracht; hiervan is de betekenis overigens nog geenszins duidelijk. Tot de vondsten behoren verscheidene stukken van onmiskenbaar militaire aard. De kruik van Melus kan moeilijk secundair in de kreek terechtgekomen zijn; ze moet wel ter plaatse door de eigenaar zijn afgedankt nadat in de schouder een gat was gestoten van ongeveer 10 bij 6 cm (mededeling E. van der Most). Het ziet er dus naar uit dat in en bij de kreek Romeinse soldaten, waarschijnlijk van een afdeling hulptroepen, actief zijn geweest. Men mag verder vermoeden dat Melus en Super behoord hebben tot de Cohors VI Breucorum, die na 70 na Chr. gestationeerd was in het castellum Albaniana (in de omgeving van de huidige Ned.-Hervormde kerk te Alphen aan den Rijn). Er is vooralsnog niet voldoende reden om aan te nemen dat er tussen Albaniana en Matilo (Leiden-Roomburg) in Alphen aan den Rijn-Hoorn, ca. 2.5 km ten noordwesten van Albaniana, nog een castellum heeft gelegen.

J.E. Bogaers

Lezingen najaar 1988.

dinsdag 11 oktober: "Een in Valkenburg gevonden cultusbeker (kantharos) en de griekse god Dionysos". Een lezing door Dr. A. Wassink. Tijdens de lezing zullen enkele bodemvondsten worden getoond, die wellicht met de Dionysos cultus te maken hebben. Mede aan de hand van dia's van antieke mozafeken zal de ontwikkeling van de Dionysos-cultus worden gevolgd, totdat deze -duidelijk aanwijsbaar- opgaat in het Christendom.

dinsdag 01 november: "Operatie Romein" (de oude video van de R.I.J.P.)
"Varen en vechten" (een gloednieuwe video)
"Klein-Poelgeest twee maal" (opnamen 1988)
Vier video films van elk circa 20 minuten tonen voor de pauze de opgraving van het castellum van Zwammerdam, na de pauze de opgraving van Klein-Poelgeest 1988. Projectie op levensgrote schaal, dit moet u zien !!!!!

dinsdag 22 november: "Klein-Poelgeest, 1988". Door E. Roefstra zal door middel van dia's het verloop van het onderzoek van deze zomer worden getoond. Een selectie van de bodemvondsten (de potten en pannen, maar óók de tekeningen) zal op deze avond te bewonderen zijn. De verwerking van het vondstmateriaal is nog in volle gang, zodat het verhaal mogelijk nog niet geheel sluitend is, maar interessant wordt het zeker.

De lezingen vinden -zoals gebruikelijk- plaats in gebouw 55, Academisch Ziekenhuis, Rijnsburgerweg 10, Leiden. De aanvang is steeds om 20.00 uur.

GEBR. DE HOLLANDER SLOOP-EN GRONDWERK
de beukerij !!

KANTOOR:
Galgweg 3
Hazerswoude
Tel. 01714-5533

VELDWERK AGENDA

Voorschoten, Boschgeest. Het onderzoek naar eventueel nog aanwezige préhistorische resten d.m.v. boren zal waarschijnlijk in oktober plaatsvinden.

Voorschoten, Spoorverbreding. De werkzaamheden zullen op de voet gevolgd (moeten) gaan worden. Ook hier eventueel préhistorische vondsten.

Lisse, Herberg de Witte Zwaan. Op de plaats van deze uit 1589 daterende en in de 70-er jaren gesloopte herberg zal nieuwbouw plaatsvinden, een mogelijkheid voor nader onderzoek.

Hazerswoude, Door G.Jansen is een nieuwe vindplaats van Romeins materiaal gemeld, die nader onderzocht zal worden.

Koudekerk, Klein-Poelgeest. Er wordt nog steeds gegraven naar de resten van het koetshuis, de grachten en voorhof.

Alphen, Castellum. Enkele nieuwbouwplannen in het gebied rond het castellum gaan mogelijk eind van dit jaar van start. Informatie bij de werkavonden op de Geregracht 50.

Alphen, De Schans. Door het R.M.O. wordt een onderzoek ingesteld naar de bewoningsresten uit de Romeinse tijd en de nog aanwezige resten van de Romeinse (Limes-) weg. Dit onderzoek is in september van start gegaan en zal tot eind oktober doorgaan. Uw hulp is zéér welkom. Er wordt op doordeeweekse dagen gegraven.